

dante alighieri

her karanlık, şafağın
tohumlarını içinde taşır

Hakikat yolculuğunda zamansız bir doğru yol rehberi:
İlahi Komedyâ

DESTEK YAYINLARI: 1737

FELSEFE: 84

DANTE ALIGHIERI / HER KARANLIK, ŞAFAĞIN TOHUMLARINI İÇİNDE TAŞIR
Yayıma Hazırlayan: Seda Eroğlu

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Destek Yayımlar Prodüksiyon Dış Tic. A.Ş.

Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşın

Felsefe Serisi Yayın Koordinatörü: Özlem Küskü

Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır

Editör: Devrim Yalkut

Kapak Tasarım: İlknur Muştı

Sayfa Düzeni: Cansu Poroy

Sosyal Medya-Grafik: Mesud Topal-Nursefa Üzümler-Kalender-Samet Ersöz

Destek Yayınları: Mart 2023

Yayıncı Sertifika No. 43196

ISBN 978-625-441-884-6

© Destek Yayınları

Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul

Tel. (0) 212 252 22 42

Faks: (0) 212 252 22 43

www.destekdukkani.com

info@destekyayinlari.com

facebook.com/DestekYayinevi

twitter.com/destekyayinlari

instagram.com/destekyayinlari

Destek Dukkan

Deniz Ofset – Çetin Koçak

Sertifika No. 48625

Maltepe Mahallesi

Hastane Yolu Sokak No. 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

Tel. (0) 212 613 30 06

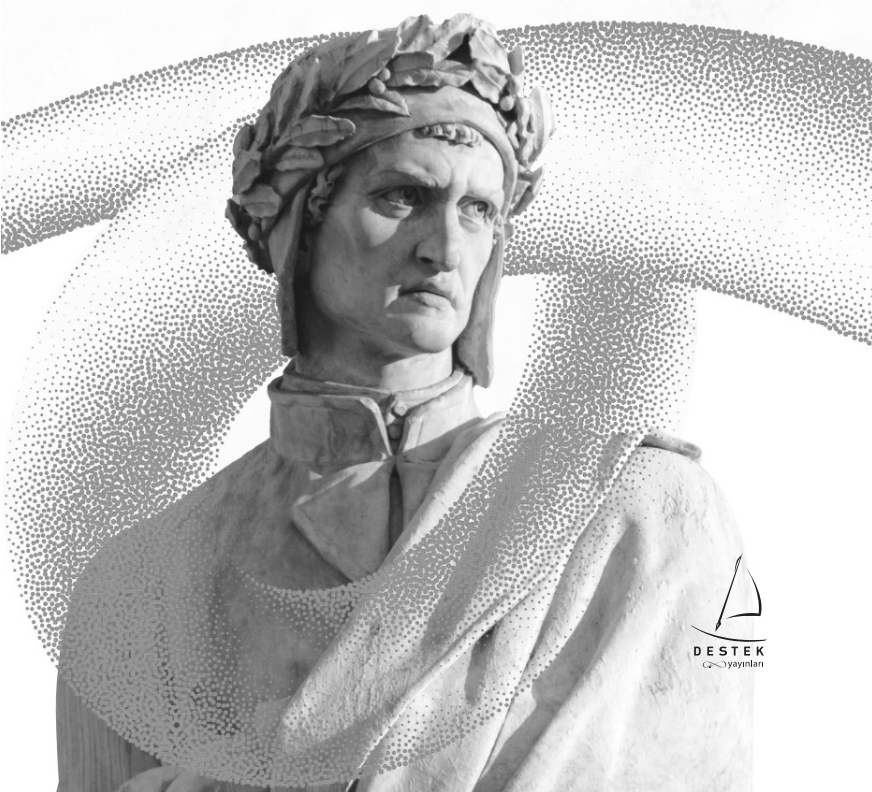

dante alighieri

her karanlık, şafağın tohumlarını içinde taşır

Hakikat yolculuğunda zamansız bir doğru yol rehberi:
İlahi Komedya

Yayıma Hazırlayan: Seda Eroğlu

Önsöz

Bir arayıştaydım. Sana ve bize benzer binlercesi gibi...

Kimdim ben? Ne için vardım? Yaşam amacım neydi? Doğru yolu nasıl bulacaktım? Nasıl mutlu olacaktım? Hangi anahtarla hangi kapıyı açacaktım?

Herkesin zaman zaman bir amaç uğruna yola koyulup türlü kapılar denemesi gibi elimdeki anahtarla yoldaydım ben de. Evet kalemimle...

Felsefi bir metin ortaya koymayı düşleyerek yola çıktığımda Dante'nin doğru yol ve mutluluk arayışına ortak olacağımdan habersizdim üstelik.

Dante ile karşılaştığımda sanki ben de onu yüzyıllardır bekliyormuşum gibi bir his uyandı içimde. Yedi yüz yıllık bir perdenin ardından, tozlu sayfalar arasından çıkıp karşımda belirdi ve birlikte bir yola çıktık.

Onun binlerce dizeden ve cümleden oluşan metinlerinden bugüne rehberlik edebilecek, doğru yolu bulmak isteyen günümüz insanının önünü aydınlatabilecek öğretiler çıkarmayı hedefledim. Vicdan cehennemine giden yolları keskin işaretlerle belirtmek,

arafta kalmışlara ışık olmak ve cenneti düşleyenlere bu hayatta kavuşabilecekleri içsel bir cennet ve tüm bunların sonunda huzur ve mutluluk sunmak istedim. O da onayladı. Günlerce süren çalışmalarında beni hiç yalnız bırakmadı, yazı masamın başından ayrılmadı. Doğru yolda olduğuma inandırdı beni. Onun mısralarından çıkarımlarla yüzyıllar sonra yeniden kalplere değebilecek sihirli bir değnek verdi ellerime ve tüm kararmış kalplere, körleşmiş gözlere, bulanmış zihinlere dokunmamı istedi. Tablonun bu kadar iç karartıcı olmadığı yerler de vardı elbette. Neyin iyi ve doğru, neyin kötü ve yanlış olduğu noktasında karar veremeyenlerin, daha doğru ve mutlu bir yaşam için rehberliğe ihtiyaç duyanların, gerçeğin bilgisine ulaşmak isteyenlerin önünü aydınlatmalıydı yazdıklarımız. Böylelikle sunduğumuz erdem, doğru yol ve mutluluk rehberiyle bir kalbi ve beraberinde dünyayı değiştirebileceğimizi düşledik birlikte. Ne de olsa küçük bir değişim tüm dünyayı değiştirebilmek için yeterliydi. Bir kalbin bile doğru yola yönelmesi, aynı doğru yoldan ilerleyen nesilleri beraberinde getirirdi.

Bu kitap içinde yanıp kavrulduğun cehenneminden mutluluklar ülkesine, cennetine doğru Dante'yle birlikte çıkacağın bir yolculuğun davetidir.

İcabet etmen ve aradığını bulman dileğiyle...

Seda Eroğlu

*“Her karanlık
kendisini sonlandıracak
şafağın tohumlarını
içinde taşır.”*

Bir bilge doğuyor

Büyük kitleleri etkisi altına alabilecek kuvvete sahip zihinler büyük işaretlerle dünyaya gelirler.

Asil bir kadın, hamileyken rüyasında berrak bir pınarın kenarında ihtişamlı bir ağacın gölgesinde bir erkek çocuğu dünyaya getirdiğini gördü. Apollon'un galibiyete, kahramanlığa, bilgeliğe adanmış kutsal defne ağacı, yapraklarıyla anne oğulu gölgelerken çocuğun defne yapraklarından taç giymeyi hayal ettiğini hissetmiş olacak ki ona meyvelerinden sundu, şiiirin tohumlarıyla besledi. Nehrin suyu bu meyveleri sindirmesine yardımcı oldu. Yeryüzünün derinliklerinden kaynağını alıp toprağın özünü içinde taşıyan bu su, çocuğun damarlarında düşüncele-
rinin ölümsüzleşmesini sağlayacak araç olan felsefenin dolaşmasını sağladı. Çocuk kısa süre içerisinde büyüyüp bir çobana dönüştü. Bu ona rehberliğin, yazdıkları ve düşündükleriyle kitleleri eğitebileceği önderliğin takdimiydi. Çoban ulu defne ağacının yapraklarına ulaşmaya çalışırken yere düştü. Bilgisinin tasdik edilmesiydi arzusu, ağacın yapraklarına ulaşsa hayalindeki defne tacını giyecek,

en iyi şair unvanını alacaktı. Fakat olmadı. Yere düştüğünde artık bir çoban değil tavus kuşuydu. Dante'yi anlatmayı ve onu dünyaya tanıtmayı amaç edinen ilk Danteolog, *Decameron*'un yazarı Boccaccio'ya bakılırsa* çobanın dönüştüğü bu muazzam kuş *İlahi Komedya*'dan başka bir şey değildi. Asil kadının birkaç saniyelik rüyasında şanınin yüzyılları aşacağı müjdelenen çocuğu elbette ki Dante'ydi.

İngiliz edebiyatının en büyük yazarı Shakespeare ve Alman edebiyatçı Goethe ile birlikte ismi Batı edebiyatının üç büyük ustasından biri olarak tarihe kazınan Dante, İtalya'nın yetiştirdiği en büyük şair olmakla birlikte önemli bir ahlak felsefecisi ve politikacıdır.

Dante, Hristiyanlık öğretisinin ve dünya edebiyatının başyapıtı kabul edilen manzum destanı *İlahi Komedya*'yı, ulusal dil olan Latince yerine daha büyük bir halk topluluğuna seslenebilmek amacıyla halk dilinde yani İtalyancanın Floransa lehçesiyle kaleme almasıyla İtalyancanın Babası unvanını kazanmış, Rönesans'ın başlamasına da sebep olan ünüyle yüzyıllara meydan okumuş bir ozandır. İtalyan dilinin kurucusu ve İtalyan yazım dilinin yaratıcısıdır. Bu sebeple o Yeniden Doğuş'un İtalyada doğan ve tüm dünyayı aydınlatacak güneşidir. O Batı ile klasik antikite (Antik Yunan ve Roma edebiyatı ve felsefesi) arasında kurulan köprünün temelidir. Kaleme alınmasının üzerinden yedi yüz yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen bir kültüre yapılmış en büyük katkıyı

* Boccaccio, G. (2022), *Dante'nin Hayatı* (1. Baskı), (B., Payal, Çev.), Cinius Yayınları, İstanbul, 109-113

sağlayan İlahî Komedya eseriyle İtalyanların kültür atasıdır. Bu yüzdendir ki birçok üniversitede okutulan Danteoloji bilim dalının kurulma sebebidir.

Dante evrensel barışı sağlayabilecek olan monarşinin Kilise otoritesi papadan bağımsız bir güç olarak yeni bir denge içinde, gücünü doğrudan Tanrı'dan alan devlet tanımlamasıyla seküler ve devrimci bir bakış açısı geliştirerek papanın siyasi hegemonyasına karşı izlediği farklı duruş açısından da anlaşılmalıya değerdir.

Edebiyata ve siyasi düşünceye getirdiği yenilikle geleneksel düşünce ve ifadeye karşı duruşun ifadesi olarak Dante'yi anlamak; evrensel barışı anlama ve anlamlandırma noktasında önemlidir. Evrensel barışı sağlayacak olan monarşi kavramını, insanlığın iyiliğini sağlayacak olan sistemin nasıl yapılandırılabilceğini, kötülüklerin kaynağını ve çözümünü, adalet kavramını, adaletsizliğin nedenlerini ve adaleti sağlayabilecek gücü, özgürlüğü, dünyevi ve ebedi mutluluğu onun kaleminin izinde tanımlamak bugün bize Dante'nin hümanizmin öncülerinden biri olarak insanın en yüce varlık olarak gelişiminde ve yüceltilmesindeki öncü etkisini anlamak için gereklidir.

Bu kitapta Dante'nin erdem, doğru yol ve mutluluk arayışını, yedi asırlık erdemli ve mutlu yaşam öğretilerini eşsiz eseri *İlahî Komedya*'dan yapılan çıkarımlarla okumak şairin *Ziyafet* kitabında da dediği gibi yüzyıllar öncesinden günümüze kadar ulaşan ve bugünüme ışık tutacak bir bilgi şölenine onun adına bir davettir.

Siz de bu şölene davetlisiniz.

*“Erdem,
her şeyi daha
iyiye doğru
götürmelidir.”*

Doğruluk yolunda ölümsüzlüğe erişen bir şair:
Dante Alighieri

Yazar, şair, edebiyat kuramcısı, ahlak felsefecisi ve siyaset düşünürü olarak bilinen Dante Alighieri 1265 yılının Mayıs ayında o dönemde yüz bin kişilik nüfusuyla Avrupa'nın en büyük metropollerinden biri olan Floransa'da eski ve soylu bir ailenin vârisi olarak dünyaya geldi. Babasının isminin parayla ilgili karanlık işlere karışmış olması sebebiyle ondan çok fazla bahsetmesine karşın büyük dedesi Cacciaguida'nın hizmetlerine karşılık İmparator Conrad tarafından almış olduğu şövalyelik unvanı ile ilerleyen dönemlerdeki söylemlerinde ve yapıtlarında duyduğu gururu dile getirecek olan şairin gerçek adı Durante idi. Floransa'da isimlerin kısaltılmış biçimlerinin kullanılıyor olması onun adında da küçük bir değişiklik yaptı ve Durante Alighieri "Dante" olarak anılmaya başladı.

Alighiero ve Monna Bella çiftinin hayatta kalmayı başaran tek çocuğu olan Dante, ismini onun tarafından aldığı annesi Monna Bella'yı doğumundan bir süre sonra kaybetti. Annesinin ölümünün ardından babası Alighiero'nun Monna Lapa ile evlenmesiyle üvey kardeşleriyle birlikte yaşayacağı yeni bir döneme giren Dante'nin çocukluğu günümüzde Dante Evi olarak anılan müzenin bulunduğu muhitte geçti. 1274 baharında ilk aşkını da yine bu semtte buldu. Onu ilk gördüğü anda derin duygular hissetmesine sebep olan Beatrice Dante'nin hayatında önemli bir dönüm noktası olmayı başardığı o an henüz sekiz yaşındaydı. İlerleyen dönemde Dante'nin de ifade edeceği gibi küçük bir kıvılcımla koskoca bir alev doğdu ve Dante "Şair Dante" olarak yeni hayatına doğru bu ateşle yola koyuldu. *Yeni Hayat* ismini verdiği ilk eserinde bu aşkın izleri okunuyordu.

XIII ve XIV. yüzyıllarda başlıca gelir kaynağı ticaret olan Floransa'da çocuk olmak ilköğrenimin okuma yazma, hesap yapma ve başlangıç düzeyinde Latince öğrenme anlamına geldiği yıllardı. Dante de bunları kapsayan ilköğrenimi Santo Croce papaz okulunda edindi. Ne var ki onun içinde yanan bir öğrenme ateşi vardı ve kendi kendine okumayı ve öğrenmeyi sürdürdü. Klasik yazarları okuyabilmek için Latincesini geliştirdiği gibi Kutsal Kitap'ı okuyarak düşüncelerinin temeline yerleştirdi. İlerleyen dönemde bunları felsefe, teoloji, gramer, diyalektik, retorik, astroloji, aritmetik, geometri, müzik ve tarih çalışmaları, ahlak ve doğa felsefesi izleyecekti.

1283, Dante'nin delidolu on sekiz yaşına karşılık Beatrice'nin on yedisinde evli bir kadın olduğu yıld ve tekrar karşılaştılar. Bu an Dante'ye sunulabilecek en büyük lütuftu ve cennet mutluluğuna eşdeğerdi. Aynı zamanda Dante'nin odasına kapanıp bu karşılaşmayı zihninde döndürdüğü zamanların da başlangıcıydı. Ve bu başlangıç bizi "Âşık Dante" ile tanıştıracak olması bakımından oldukça önemliydi.

Gençler arasında yeni bir akımın kendini gösterdiği yıllardı. Latince şiirler yazan aşk şairlerine karşılık kitaplara ve tartışmaya meraklı bir grup genç aşk tutkusunu günlük dilde şiire dökmeye başlamıştı. Üst konumdan gençlerin olduğu bu grupta Dante de vardı. Şiire ilgi duyuyor, bu konuyla yakından ilgileniyor ve dönemin birçok şairini ismen ve sima olarak tanıyordu. Bir gün Beatrice'yi düşünerek daldığı uykulardan birinde gördüğü bir rüyadan etkilenerek uyandığında bir karar verdi. Bir sone yazdı. Yazdığı bu soneyi anonim olarak dönemin ünlü ozanlarına gönderdi. Bu, dönemin bir oyunuydu ve herkes bu oyunu nasıl oynayacağını biliyordu. Bu bir meydan okuma davetiydi ve bu meydan okumaya karşılık verenler arasında Dante da Maiano, Guido Cavalcanti gibi isimler vardı. Bu Dante için içine doğduğu sosyal ortamın dışına çıkmak hatta Floransa'daki en yüksek sosyal ortama dahil olmak anlamına geliyordu. Yazılan şiirler bestelenmek için yazılıyor, hal böyle olunca da gruba Casella, Belacqua gibi müzisyenler de ekleniyordu. Genişleyen sosyal çevresiyle Dante soylu ve

asillerin arasındaydı artık ve sadece çocuk yaşlarının sonuna doğru kaybettiği, eserlerinde ondan bahsetmekten uzak durduğu babası Alighiero'nun oğlu değildi, ismi seçkinlerin arasında yer alıyordu.

Dante'nin siyasi yaşamla tanışması ise 1289 yılında katıldığı Arezzo Savaşı ile oldu. Bu onun için önemli olanın sadece aşk olmadığının, vatani değerlerinin de güçlü olduğunun bir göstergesiydi. Ordunun yüz elli en iyi ön saf süvarisinden biri olarak çarpışmaya hazır bekliyordu. Aynı yıl Caprona Kalesi'nin Ghibellin'lerin elinden alınmasında da görev alanlar arasındaydı.

1290 yılı Dante'nin hayatına yeni bir darbe ile geldi. Beatrice yirmi dört yaşında hayata veda ettiğinde Dante bu durumla baş edebilmek için bir yol arayışına girdi ve dönemin önde gelen filozoflarından Boethius ve Cicero'nun eserlerini okumaya başladı. Onlardan etkilenmişti ve daha fazlasını öğrenmek istediğinden emindi. Böylelikle felsefe okumaya karar verdi. Dominiken Santa Maria Novella Manastırı'nda ve Fransisken Santa Croce Manastırı'nda keşişlerden dersler aldı. Bir dönem öğrencisi olduğu, Floransalılara inceliği, elçiliklerde ve meclislerde güzel konuşmayı, etkili mektuplar yazabilmeyi öğreten ve günümüzde bile adından "Floransa şehrini medenileştiren adam" olarak bahsedilen Ser Brunetto Latini'den insanın nasıl ölümsüzlüğe erişebileceğini yani eserleri aracılığıyla nasıl sonsuza kadar yaşayabileceğini öğrendi. Böylece zihninde hem kendini, hem Beatrice'yi hem de kaybettiği diğer arkadaşlarını ve

tarihin önemli isimlerini ölümsüzleştirebilecek bir ışık belirdi. Bu ışık *İlahi Komedya*'nın önünü aydınlatacaktı.

Bologna'da gittiği sanatlar fakültesinde retorik öğrenerek filozofların tartışmalarına katılan Dante düzyazı ve şiir yazmada zaten büyük bir yetkinliğe sahipken söylev sanatında da bir usta haline geldi.

1295 yılında ailesi Beatrice'nin ölümünün Dante'de açtığı derin yarayı sarabilmesi, acısına iyi gelmesi için onu evlendirmeye karar verdi. Dante otuz yaşını doldurduğu yıl tanınmış Floransalı Donati ailesinden Gemma Donati ile evlendi. Gemma'dan Giovanni, Pietro ve Iacapo isimlerinde üç oğlu ve Antonia ve Beatrice isimli iki kızı oldu.

1300 yılında Hristiyanlık tarihinin ilk Jübile'sine tanık olan Dante, papanın affına erişmek için Avrupa'dan Roma'ya gelen hacılar arasında yer alıyordu. Ve bu yolculuk onun 35 yaşında, kendi hesabına göre hayat yolunun ortasında çıkacağı ahiret yolculuğuna işaret ediyordu. İsminin bugüne kadar ulaşmasını sağlayan *Cehennem*, *Araf* ve *Cennet* metinlerinin temelini o günkü yolculuğu esnasında attı.

1300'lü yıllar siyasette papayı destekleyen Guelf'ler ve imparatoru destekleyen Ghibellin'ler arasındaki bölünmeye ek olarak Guelf'lerin kendi içerisinde Beyazlar ve Siyahlar olarak ayrıldığına şahit oldu. Beyazlar yönetimin halkın elinde olmasını desteklerken Siyahlar yönetimin Papalık'ın tayin ettiği şekilde olması gerektiğini savunuyordu.

Dante siyasi görüş olarak halk yönetiminden yanaydı, yasal düzenin egemenliğini önemişiyordu ve soyluların eğilim gösterdiği şiddet içerikli yöntemlerin aksine uyumu, ortak güvenliği korumaya yönelik barışçıl metotları destekliyordu. Amacı halkı soyluların saldırısından korumak olan bir rejimi temsil ediyordu. Beyazlardan yanaydı.

Siyasi yaşamın oldukça hareketli olduğu, Beyazlar ve Siyahlar arasındaki yönetimi ele geçirme mücadelelerinin sürdüğü, halk yönetiminin oldukça tehlikeli durumları idare etmek zorunda kaldığı 1300 yılında Dante Floransa Priör'ü yani iki aylık bir süreç için (15 Haziran-14 Ağustos) hükümetin başına getirilen altı devlet adamından biri olarak seçildi.

1301 yılının Kasım ayı başında Siyahlar yönetimi ele geçirdi. Saldırıları, işkenceler, yağmalar, kundaklamalar birbirini izledi. Zarara uğrayan mülkler ve mallar arasında Dante'ninkiler de vardı.

Devlet yönetimine yeni temsilciler atandı ve böylece şiddet sürmeye devam etti. Karşı hizipten birçok kişi düzmece suçlamalara maruz kalıp cezaya çarptırıldı. İsyancı olarak gösterilip kitle halinde sürgün edildiler. 1302'de sayıları altı yüzü aşan sürgünün arasında Dante de vardı. Görevi kötüye kullanma, zimmete para geçirme, haksız kazanç elde etme gibi suçlardan cezaya çarptırılmış, Floransa'dan sürülmüş, bir daha devlet işlerinde çalıştırılmamaya mahkûm edilmişti. Bu kararları yakalandığında diri diri yakılma, sonrasında